

ואתח תרגום

עיונים בתרגום אונקלוס

גיליון מס' 98

מיכאל שלום הלוי דינר

פרשת וזאת הברכה

השבטים שלא מלו את בניהם נחשבים שהפרו ברית מילה, מכך שכתב ששבט לוי לא שינו משמע שאחרים כן שינו, ואע"פ שזה היה באונס שלא נשבה רוח צפונית, זה ג"כ נקרא הפרת ברית כי שמירת הברית הוא בכל עת ובכל מצב. ומהפסוק אין ראייה לזה כי ס"ס רק שבט לוי בפועל שמרו על הברית אבל התרגום שכתבו לא הפירו משמע ששאר השבטים כן הפירו.

פל"ג פי"ח. ולזבולן אמר שמח זבולן בצאתך. ת"א זבולן במפקך לאגחא קרבא. פירש החת"ס (דרושים ואגדות מכ"י דרוש לעשרה בטבת הובא באריכות במעט צרי) שהיות שיששכר לומד תורה בזמן שזבולון נלחם והשכר של הת"ת הוא גם לזבולון, לכן יכול לשמוח זבולון כשיוצא למלחמה שודאי ינצח כיון שיש לו את כח התורה. וכן איתא במדרש [ויקרא רבה פכ"ב ג] שבטו של זבולון בין מתכוין בין שאינו מתכוין יוצאין למלחמה ונוצחין.

עוד הוסיף שם החת"ס ששאר השבטים היו רגילים קודם המלחמות להביא קרבן וזהו מש"כ בפסוק הבא 'עמים הר יקראו שם יזבחו זבחי צדק' ותירגם אונקלוס שיכנסו לבית המקדש להקריב קרבנות, וזבולון לא היה צריך את הקרבנות כי 'יששכר באהליך'.

פל"ג פ"ח. תמיך ואוריך לאיש חסידך. ת"א תומיא ואוריא אלבישתא לגבר דאשתכח חסיד קדמך. הוסיף התרגום שהקב"ה הלביש לאהרן את התומים ואורים. והנה על החושן שהוא אחד משמונה בגדי כהונה מצאנו שהתורה קוראת לזה לבוש בפר' תצוה (שמות פכ"ח פמ"א והלבשת אתם את אהרן וכו' ואת החושן), וכתב שם האבן עזרא שנקרא החושן מלבוש כי הוא מכסה את המקום שכנגד הלב, אבל על האורים ותומים לא מצאנו שנקרא בשום מקום לשון מלבוש.

וכתב רבינו בחיי הוסיף אונקלוס 'אלבשתא' כי הכהן אשר לבוש בחושן אשר האורים והתומים נתונים בו היה מתלבש ברוח הקודש. והאור שמח (במילואים על הרמב"ם פ"ד מבית הבחירה ה"א) כתב שמכאן מקור לרמב"ם שגם החושן נקרא אורים ותומים וכוונת התרגום (והפסוק) לחושן. ודלא כהראב"ד שם שרק השם המפורש הנתון בכפלי החושן נקרא אורים ותומים. אולם כאמור לרבינו בחיי כוונת אונקלוס לאורים ותומים עצמם ולא רק לחושן.

פל"ג פ"ט. ובריתך ינצרו. ת"א וקיימך לא אשניאו, וכתב הנפש הגר שמזה שלא תירגם את ינצרו אלא כתב לא אשניאו, מבואר שבא לפרש את הענין לרמז על ברית מילה, והיינו שלא הפרו ברית מילה. וכמו שתירגם עה"פ את בריתי הפר (בראשית יז יד) ית קימי 'אשני'. ומשמע ששאר

רש"י כתב שכוונת התרגום שזבחו קרבנות ברגל. ולהחת"ס אינו ענין לרגלים, עי' בחת"ס מש"כ על זה.

שם. **וישכר באהלך. רש"י** פי' שזה הולך על אהלי תורה לישוב ולעבר שנים ולקבוע חדשים, ואונקלוס מתרגם וישכר במהכך למעבד זמני מועדיא בירושלים, מש"כ למיעבד זמני מועדיא ר"ל לעבר שנים וחדשים. וממש"כ 'בירושלים' מבואר כרש"י (סנהדרין יא:): דעיבור שנים בירושלים דוקא. אולם **הרמב"ם** (בהלכות קידוש החודש פ"ד הי"ב) כתב אין מעברין שנים אלא ביהודה, ואין צריך דוקא בירושלים.

פל"ג פכ"א. **כי שם חלקת מחוקק ספון.** ת"א ארי תמן באחסנתיה משה ספרא רבא בישראל קבר, שהיה שם בנחלתו משה הגדול קבור בגבול של ישראל. מש"כ שמשא רבינו היה הסופר הגדול בן איתא ג"כ **בגמרא** (סוטה יג.) **והמהרש"א** שם פירש בפירוש ב' כיון שמנה את ישראל כמה פעמים, אבל כאן א"א לפרש כן כי זה כתוב על חלקת מחוקק ומחוקק ל"ש לספירת מנינים, ובהכרח כמש"כ המהרש"א בפירוש הראשון והוא הפשוט יותר שכתב את התורה בספר ונתנה לבני לוי. ובהכרח שלתרגום אונקלוס זה הפירוש של מחוקק וכמש"כ **הרמב"ם** בפירוש המשניות (סנהדרין פ"י ביסוד השמיני) שלפיכך נקרא

מחוקק שהיה כמו סופר שכותב את כל מאורעות הימים והמצוות.

ויש להבין לפי"ז מדוע התורה הדגישה דוקא מעלה זו שכתב את התורה והמצוות על ספר יותר מעצם הענין שהיה משה רבינו המלמד ומוסר התורה לישראל, ונראה שהמעלה לכתוב את התורה על ספר הוא שבח מיוחד כי עי"ז נכתב ונחקק לדורות עולם, ולכן נקרא מחוקק כי ע"י שזה כתוב בתורה זה לא ניתן לשינוי אפי' בקוצו של יו"ד.

פל"ג פכ"ב. **ולדן אמר דן גור אריה.** ת"א תקיף כגור אריון, ר"ל גיבור כאריה. ודלא כרש"י שכתב (בפסוק יח) שחמשה שבטים שבירך באחרונה זבולון גד דן נפתלי ואשר כפל שמותיהם לחזקם ולהגבירם, לפי שהיו חלשים שבכל השבטים, הם הם שהולך יוסף לפני פרעה וכו'. וברש"י (בראשית מז ב) כתב שנחלקו בזה המדרש והגמרא, **שבש"ס** (ב"ק צב.) מצינו שהם החלשים ואילו **במדרש** שם איתא שאותם שכפל משה שמותם הם הגיבורים. וצ"ע שרש"י עצמו ג"כ כתב כאן (וכן לעיל פ"ה אצל גד) שנמשלו לאריות כיון שסמוכין לספר צריכין להיות גיבורים, ולכאורה דברי רש"י סותרים א"ע. **ובמזרחי** תירץ שאצל גד ודן אמרם משה בלשון תפילה. וכן יש לדייק לשון רש"י **צריכים** להיות גיבורים. ויל"ד האם לפי"ז עדיין דברי התרגום סותרים לרש"י.

חזק חזק ונתחזק

לרפואת האברך הרב יוסף צבי בן אדית רייצל שליט"א
ולרפואת אסתר גיטה בת רבקה תחי'

להערות, הוספות ותורמות, ולקבלת הגיליון במייל ניתן לפנות בכתובת
vt0533180131@gmail.com